

Presa i pantà de la Baells

Cercs

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	A la part sud del municipi, en el traçat del riu Llobregat amb l'aiguavés de la riera de Vilada.
Emplaçament	S'hi accedeix des de la carretera C-26 de Berga a Vilada.

Coordenades:

Latitud:	42.12196
Longitud:	1.87848
UTM Est (X):	407295
UTM Nord (Y):	4663926

Classificació

Número de fitxa	08268 - 75
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Física
Accés	Fàcil
Ús actual:	Social
Titularitat	Pública
Titular:	Generalitat de Catalunya. Agència Catalana de l'Aigua
Autoria de la fitxa	Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa:	dj., 24/03/2016 - 01:00

Descripció

Infraestructura hidràulica destinada a l'emmagatzematge i regulació de l'aigua del riu Llobregat, tot recollint també l'aigua de la riera de Vilada o del Merdançol, per abastir d'aigua l'àrea metropolitana de Barcelona i

generar energia elèctrica.

L'embassament de la Baells està situat a uns 32 km aigües avall del naixement del riu Llobregat, té una longitud de costa de 30,9 km, la superfície total inundada és de 365 ha pertanyents als municipis de Cercs, Vilada i la Quar, la seva cota màxima d'embassament extraordinari és de 633,7 m (sobre el nivell del mar), el seu volum és de 109,43 hm³ (tot i que en origen era de 115 hm³, però degut a la sedimentació s'ha anat reduint) i el cabal regulat mitjà és de 6,69 m³/s. La conca de l'embassament ocupa una superfície de 532 km².

La presa de la Baells és del tipus de volta gruixuda de doble curvatura, amb un desenvolupament de l'arc entre els estreps de 302,28 m., el gruix màxim de la presa a la seva base i al sòcol és de 27 metres i 8 metres a la coronació, l'alçària sobre els fonaments és de 102,35 m., assolint una cota de coronació de 632,35 m (sobre el nivell del mar). Per a la construcció de la presa es va haver de realitzar una excavació de 184.400 m³ i va requerir d'uns 400.000 m³ de formigó.

Les parts principals de la presa són una corona o galeria superior, una xarxa interna de galeries d'inspecció construïdes longitudinalment i connectades en vertical per tres parts (a cada extrem i al centre), a la part inferior hi ha l'embocadura de la presa del desguàs de fons amb la cambra de vàlvules de desguàs de fons, també compta amb una cambra de vàlvules de desguàs de mig fons o intermedi junt amb al seu corresponent canal de descàrrega del desguàs (situada a la zona intermèdia a la part oest), i a la part superior a l'extrem més de llevant hi ha el sobreeixidor o desguàs superficial amb el seu gran canal de sobreeixidor superior.

La presa de la Baells compta des del 1989 amb dues centrals hidroelèctriques situades després de la presa, amb la idea d'aprofitar el cabal d'aigua que surt pel fons de la presa. La primera central, coneguda amb el mateix nom que la presa i el pantà (central de la Baells) és la més gran del riu Llobregat, podent arribar a produir 23.000 MW d'energia a l'any. Per a la generació d'energia s'aprofita l'aigua expulsada pel sobreeixidor de fons que es troba a la part central de la presa, la qual és canalitzada a través d'un túnel fins a la turbina, que es troba en una construcció pocs metres més avall de la presa.

Aquesta central té un cabal de 7,5 m³/s i 100 m de salt brut, que es converteixen en 77,61 m de salt net. La potència total instal·lada és de 5.000 Kw i està equipada amb dues turbines per a la generació d'electricitat. La segona central és coneguda amb el nom de Pedret; té un cabal concedit de 6 m³/s i 15,91 m de salt brut que es transformen en 15,18 m de salt net. La potència total instal·lada és de 800 Kw i està equipada amb una turbina.

Observacions:

El Museu de les Mines de Cercs realitza visites guiades a la presa de la Baells en diverses dates al llarg de l'any. Coincidint amb el 40è aniversari de la inauguració del pantà de la Baells es van instal·lar uns nous panells informatius a la presa.

L'any 1989 els ajuntaments de Vilada i de Cercs es plantegen aprofitar les possibilitats turístiques del pantà i encarreguen a la Diputació de Barcelona un estudi. Aquest estudi fou revisat i actualitzat l'any 1996 a partir d'una anàlisi global sobre actuacions en llacs i pantans artificials com a zones d'esbarjo. Aquest estudi incloïa tant els aspectes positius d'aquest aprofitament com els aspectes negatius i proposava la creació d'un Consorci de Promoció Turística com a òrgan gestor i integrador. Actualment es permet tant el bany com la pesca com la navegació (aquesta última amb certes restriccions) per tota l'àrea del pantà, excepte la zona de seguretat delimitada a tocar de la presa. Inclou una zona abalisada per a l'entrenament de la natació en aigües obertes de 1.000 m de recorregut. Des de fa uns anys funciona a Cercs un club nàutic gestionat per una empresa privada.

Història

A principis de segle XX i per encàrrec de la Confederació Sindical Hidrogràfica del Pirineu Oriental s'enceten estudis de pantans reguladors a la conca del Llobregat. Un informe de l'enginyer Rafael Coderch i Serra de l'any 1900 esmenta un possible pantà a la Baells, incompatible en aquell moment amb el traçat del ferrocarril de les mines de carbó de Guardiola de Berguedà que s'havia concedit el 17 d'abril de 1900. Per aquest motiu les obres d'aquest possible pantà no foren incloses en el "Plan General de Canales y Pantanos de la zona de los Pirineos Orientales" redactat aquell mateix any 1900.

L'opció de construir una presa a la zona de la Baells va quedar aparcada fins l'any 1934 quan es va estudiar a fons una nova regulació de la conca del Llobregat. Però els esdeveniments posteriors, especialment els derivats de la Guerra Civil, van deixar la qüestió novament aparcada fins l'any 1947, quan els mateixos usuaris del riu presenten una instància adreçada al Ministeri d'Obres Públiques sol·licitant un estudi i projecte definitiu per a la construcció d'una presa a la Baells.

Segons els fons documentals de l'Agència Catalana de l'Aigua dipositats a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC1-547) aquests primers avantprojectes per construir la presa foren redactats el 25 de novembre de l'any 1949 i el projecte definitiu es va concretar l'any 1956, per bé que l'any 1972 s'hi van introduir algunes modificacions. Entre l'avantprojecte de 1949 i el projecte de 1956 l'obra va ser inclosa en el grup tercer del Pla General d'Obres Públiques per una Llei de 15 de juliol de 1954. El projecte de 1956 preveia un pantà de 93,7 hm³ amb una cota màxima de 623 m (sobre el nivell del mar), projecte que implicava una variant del ferrocarril de via estreta entre Berga i Guardiola de Berguedà d'un elevat cost econòmic. Aquest fet va paralitzar novament el projecte de presa a la Baells. La qüestió es va reprendre l'any 1968 amb un estudi sobre el projecte del sistema d'embassaments a la Baells i a la riera de Marlés. Aquest estudi preveu augmentar l'alçada de la presa per encabir fins a 115 hm³.

Per tal de poder realitzar aquesta obra d'enginyeria civil van haver de realitzar-se un bon nombre d'expropiacions, les quals s'iniciaren l'any 1970. De fet, la construcció del pantà de la Baells va comportar la desaparició el poble de Sant Salvador de la Vedella i el nucli de la Baells, junt amb alguna masia més dispersa. Una altra pèrdua important va ser la línia de ferrocarril de Manresa a Guardiola, la qual es tancava el 1972. Pel que fa a l'inici dels treballs de l'obra per la construcció de la presa de l'embassament de la Baells van començar el 1971 i només van durar quatre anys. El projecte de la presa va anar a càrrec de Consulpresa i J.Llacer i les empreses constructores varen ser Entrecanales i Dragados y Construcciones. Tot i que el conjunt de les instal·lacions va entrar en servei la tardor de 1975, la inauguració oficial de la presa i l'embassament de la Baells va ser el 7 de febrer del 1976 per part del rei d'Espanya, Joan Carles I.

Fins passats dos anys de la inauguració no es va omplir completament. Sota les aigües del pantà van quedar submergits els pobles de Sant Salvador de la Vedella i de la Baells, la carretera comarcal C-1411, l'antiga via del ferrocarril ja en desús, ponts com el de Miralles, camins i terres de conreu.

La riuada dels dies 7 i 8 de novembre de 1982 va posar a prova tots els components de la presa, ja que van funcionar a ple rendiment i van complir amb escreix la seva funció de regulador de seguretat.

La central hidroelèctrica de la presa de la Baells es va inaugurar l'any 1989, va ser projectada per l'empresa Hidroelèctrica del Segre i amb gestió de l'empresa Endesa; aquesta obra va suposar una aprofitament destacable de les funcions de la presa de la Baells, que fins llavors eren essencialment d'emmagatzematge.

Bibliografia

- JUNTA D'AIGÜES DE CATALUNYA (1990): "El pantà de la Baells", a L'Erol, número 30, p. 31-33.
LATORRE, X. (1995): Història de l'Aigua a Catalunya, Barcelona i Premià de Mar, l'autor.
PERARNAU, J.; PIÑERO, J. (1992): Catàleg de protecció del patrimoni històric, arquitectònic, natural i ambiental del terme municipal de Cercs. Fitxa inv. 1. Ajuntament de Cercs.
S/A. (1998): "L'aprofitament turístic del pantà de la Baells", a L'Erol, número 59, p. 65-66.

